

jo načelno in politično vsebino, čeprav je neposredni povod za zaostrovanje tega vprašanja v bistvu le materialne narave. Gre preprosto za to, da stroškov družbene režije in ekonomskih, socialnih ter drugih posebnosti posameznih republik ni mogoče utesniti v enotne jugoslovanske šablone in merila in iz le-teh izračunane kvantitativne odnose. Na to, v bistvu materialno vprašanje, pa se nujno navezujejo tudi načelna vprašanja o vlogi federacije in republik, vlogi samoupravljanja in državne organizacije in drugo. Mislim, da nikakor ne smemo enostransko oceniti samo argumentov, ki jih ima večina ali sploh vse socialistične republike v zahtevi po delimitiranju, in hkrati ne upoštevati tudi zelo resnih argumentov zvezne administracije in na koncu tudi same zvezne skupščine, ki je razpravljala o tem vprašanju in sprejela ustrezno resolucijo.

Treba je upoštevati, da se nekatera makroekonomska vprašanja nekoliko drugače manifestirajo, kadar se obravnavajo na zveznem nivoju, kakor pa, kadar se obravnavajo na nivoju republike, občine ali celo na nivoju podjetja. Tu gre za pestrost, mnogostranskost konceptov in ocen in iz njih izhajajoče aktivnosti odgovornih dejavnikov. Zato argumentov zveze v tem sporu ni mogoče a priori zavrniti, ker bi to pomenilo neobjektivnost. To vse pa seveda ne pomeni, da morajo biti argumenti zvezne administracije za zahtevo po limitiranju pomembnejši od tistih zelo načelnih in hkrati praktičnih argumentov, ki so jih republike postavile proti takemu stališču.

Moram reči, da najbrž ne gre več za neko potrebo posebnega prepričevanja federacije o naši iskreni volji po ohranitvi enotnosti, ker je navsezadnje že resolucija zvezne skupščine o tem vprašanju formulirana tako, da moralno obvezuje socialistične republike in vse odgovorne dejavnike v Jugoslaviji, da se držijo duha te resolucije, da pa z vso odgovornostjo in samostojno urejajo stvari tako, kot jim to narekujejo njihove potrebe in materialne možnosti. Mislim pa, da se s tem vprašanjem odpirajo nekatera druga pomembna vprašanja ekonomsko-družbenega sistema, ki terjajo poglobljeno obravnavo in iskanje optimalnih rešitev za takšno delitev dohodka in družbeno reguliranje najpomembnejših družbeno-ekonomskih vprašanj v okviru enotnega jugoslovanskega prostora, kakršno naj bi v celoti ustrezalo federativni in samoupravni ureditvi in hkrati optimalno pospeševalo družbeni in ekonomski razvoj celotne jugoslovanske skupnosti.

O tem, kakšne konfliktne situacije se lahko ob istem vprašanju limitiranja dohodkov pojavijo znotraj naše republike, bi mogoče reči samo to, da so ti konflikti bili že doslej vedno prisotni, da so naravno nujni in da se bodo v nekoliko drugačnih dimenzijah kot v federaciji začeli tudi na področju republike. Gre v bistvu za konflikt med potrebami in obveznostmi samoupravno organizirane družbe na nivoju republike in na nivoju občine — še več; tudi na nivoju krajevnih skupnosti. In drug konflikt: med gospodarsko in negospodarsko sfero. V prvem primeru je zdaj republika poklicana, da v bistvu ista načela, ki jih je postavila za delimitiranje zveznih stopenj, uveljavlja sedaj sama v razmerju do občin; in drugo — čeprav gre za globljo integracijo med gospodarsko in negospodarsko sfero v sodobno organizirani družbi, se nikakor ne moremo izogniti konfliktom med obema, kadar gre za konkretno delitev dohodka oziroma za določanje obsega stroškov družbene režije.

Ceprav vlada danes v Sloveniji precejšnja politična enotnost vseh družbeno-ekonomskih področij v pogledu delimitiranja stopenj na nivoju kreditacije in samostojnega urejanja družbeno-ekonomskih vprašanj na ravni republike, pa se vendarle že zdaj kažejo različni interesi in s tem tudi različna izhodišča, kadar gre za reševanje praktičnih materialnih odnosov znotraj republike in občin. To terja po eni strani skrajno odgovorno ravnanje odgovornih republik in občinskih dejavnikov, kadar gre za odredjanje konkretne materialne obveznosti gospodarstva do družbe, in zelo mnogo objektivne in prepričljive argumentacije, da bi bili vsi ukrepi družbenopolitičnih skupnosti s strani gospodarstva in njegovih samoupravnih organov sprejeti kot optimalne rešitve. Tako zdaj, ko stojimo na pragu konkretnih odločitev za leto 1968, tako tudi v celotnem nadaljnjem gospodarskem razvoju naše republike.

Če povzamem: ne predvidevam torej, da more priti pri tem do nekaterih težjih konfliktov ali političnih dilem, moramo pa realno računati z vsemi tistimi praktičnimi nasprotji, predvsem materialne narave, ki se nenehno porajajo, ne glede na to, ali se neka vprašanja pojavljajo na nivoju federacije, republike ali občine ali celo znotraj same delovne organizacije.

POSLANEC GOSPODARSKEGA ZBORA SKUPŠČINE SFRJ

MILAN KOŽUH

Zastavljeni niz vprašanj za razjasnitev v temu sklopu osrednjega, po mojem mnenju preveč zaostrega problema, je predvsem v izpolnitvi zahteve republike za tako stopnjo samostojnosti, ki ji gre po naših davno osvojenih načelih, kar bi pomenilo, da bi dosegli tisto stopnjo v organizaciji federacije, ki bi docela izbrisala moč državne centralizirane administracije.

Proces decentralizacije, za katero se zavzemamo vsi, bi moral biti hitrejši, ne samo v odnosu zveze do posameznih republik, ampak tudi na drugih relacijah. Po moji oceni je počasen in ga skoraj ni opaziti ali pa celo lahko trdimo, da ni jasne orientacije, kdaj in do katere mere naj bi bila izvršena decentralizacija tistih pristojnosti, ki jih terja in upravičeno pričakuje republika, občinske skupščine in drugi.

Menim, da je bistveno za iskanje odgovora, da najprej osvetlimo, kako smo obravnavali in sprejeli zakon o zveznem proračunu za leto 1968, ki po svoji vsebini ne predstavlja nobenih vidnih ukrepov v smeri prenosa na republike in dosega po svoji končni vsoti drugačno višino sredstev, kot to dovoljuje razvoj in gibanje gospodarstva, kar pa bi morali upoštevati vsi koristniki proračuna. Ustavno določila določa, da ima pravico dati svoje mne-

nje o proračunu tudi gospodarski zbor. Potek obravnave dne 18. decembra je bil povsem nasproten, saj je bil prvi diskutant, ki je hotel skladno s pravico formiranja mnenja razpravljati o višini proračuna, ne pa o posameznih poglavjih, opozorjen, da poslanci gospodarskega zbora lahko dajo le mnenje. Toda kako si formirati mnenje, če se o zadevi ne razpravlja? To vprašanje sem nakazal zato, ker sem prepričan, da se v strukturi in višini proračuna začnajo težave, ki se odražajo v bremenih in razporeditvi na prizadetem področju.

Obravnava resolucije o temeljih gospodarske politike v letu 1968 je bila zelo obširna, najprej v odborih in pa tudi v zboru samem. Iz gradiva sej odborov, posebno pa odbora, v katerem delujem, je razvidno, kako velik prispevek je bil dan gradivu k posameznim poglavjem resolucije, pa čeprav je vrsta (po mnenju poslancev koristnih) predlogov vendarle izostala. Stopnji prispevka za proračun republik in občinskih skupščin niti ni bila posvečena posebna pozornost, ker smo bili po predstavniku zveznega izvršnega sveta obveščeni o političnem sporazumu za višino te stopnje. Menili smo, da v bistvu sprejem stališča, zapisanega v resoluciji, pomeni delimitiranje zaradi tega, ker je to zapisano v resoluciji in ni bil sprejet poseben zakonski predpis. Menim, da je zahteva Slovenije za lastna merila upravičena in da bodo pravilni ukrepi, ki bodo sledili na osnovi njene pravice, določili tako višino stopnje, ki bo ustrezala rešit-

vi nerešenih vprašanj v Sloveniji. Ne morem pa mimo dejstva, da — če je slovensko gospodarstvo, kot se trdi, res enotno v vprašanju višine obremenitve in se zaveda obveznosti do vseh področij, ki so neposredno ali posredno povezana z gospodarstvom — zakaj se potem dosedanja poizkusi prostovoljne vpeljave prispevka na osnovi dogovorov niso obnesli, in zakaj dogovori, za katere ni bilo in ni pretek, ne morejo nadomestiti obveze. Poslanci zveznega gospodarskega zbora smo bili v zadnjem času deležni različnih očitkov. Upravičeno vprašujem, zakaj samo del poslancev, in to tisti del, s katerim se ni nikoli noben predstavnik razgovarjal o stališču Slovenije do resolucije in ki so tudi pozneje kot drugi zavzeli dokončna stališča do resolucije.

Pri prispevni stopnji pa ni pomembno samo vprašanje višine in zmogljivosti gospodarstva v letu 1968, saj mislim, da bo prispevna stopnja, ki bo določena v Sloveniji, verjetno znosna za večji del gospodarstva, posebno, če bo s tem zares rešeno vprašanje, ki se postavlja v ospredje — to je ureditev pokojnin, šolstva in zdravstvenega zavarovanja. Mislim, da le ni povsem točno, da je republika v okviru sredstev, s katerimi je dosedaj razpolagala, dosegla takšno raven racionalnosti, da nikakor ni mogla vsaj nekoliko boljše reševati teh vprašanj. Moramo pričakovati, da bomo v letu 1969 in naprej v enakem položaju do prispevne stopnje, če ne bo naraščala proizvodnja, ker je to odločilno vprašanje, in to v taki meri, da bi letos določena prispevna stopnja lahko ostala ista oziroma se celo nižala. Le ob hitri rasti proizvodnje in njenem uspešnem plasiranju (kar je edino lahko izvor novih dodatnih sredstev) se bodo lahko reševali problemi, ki obstajajo na raznih področjih, za katere skrbi republika in jih tudi želi in mora reševati.

Če bi hotel odgovoriti na to, ali je obravnavano vprašanje tisto, na katerem se naj lomi meja področja pristojnosti federacije in republike, menim, da bi le morali priti do stanja, ko bo vsak državljan poznal obveznost posameznih republik v absolutnem znesku, katerega naj bi republike plačevale za potrebe zveze, za ostalo pa naj bi republike v okviru svojih načrtov in gospodarske moči povsem samostojno odločale, vendar pa še vedno v sporazumevanju z drugimi republikami.

Prepričan sem, da ni resnega konflikta med gospodarskim in negospodarskim področjem v Sloveniji, ampak da je treba vedno za višino in sposobnost izločanja sredstev najti pravilno mero. Protesti gospodarstva proti odlivu sredstev po različnih kanalih, ki v bistvu pomenijo krepitev centralizacije sredstev zveze, se ne jemljejo v obzir, če pa se, se ne ukrepa.

Nisem prepričan, da je borba Slovenije za njeno stališče zaostriala odnose zveze do republike, ampak narobe, da bo vprašanje glede limit eno izmed tistih, ki bo prispevalo k krepitvi republiških samostojnosti, čeprav mislim, da so proračun, politika davka na promet, carinska in izvozna politika, mnogo bolj pomembna vprašanja, ki bi morala prevladati tudi v prejšnjih razpravah o posledicah stopnje, priporočene v resoluciji.

POSLANEC ZVEZNEGA ZBORA SKUPŠČINE SFRJ

TINE REMŠKAR

Zadnje razprave o delimitiranju stopnje prispevka iz osebnih dohodkov na nivoju federacije so zbudile velik interes med našimi ljudmi. Tak interes nedvomno dokazuje, da se naši ljudje mnogo bolj kot prej zanimajo za vprašanja, ki so življenjskega pomena za naš razvoj. In to vprašanje je nedvomno takega pomena, da zasluži tako pozornost. Seveda je to le eden od problemov, do katerega resolucija o temeljih ekonomske politike v letu 1968 zavzema svoje stališče in nakazuje smer razvoja. Problemi, ki jih vsebuje resolucija in ki nam jih prinaša tretje leto izvajanja reforme (in ki jih ni malo), pa zaslužijo verjetno vsaj tak, če ne večji interes in odločnost za njihovo reševanje, kot sedaj dobro znano limito. Razprava o limitu tudi ne pomeni samo več ali

manj denarja. Gre za reševanje nekaterih principialnih vprašanj odnosa med federacijo in republiko. Tudi ne gre dobesedno za konflikt med gospodarstvom in negospodarstvom, kot nekateri mislijo. Gre bolj za konflikte med nazori, pogledi na družbene procese, kako reševati probleme v reformnih pogojih, kakšna naj bo naša samoupravna družba itd. Seveda ne gre samo za odpor birokratsko-centralističnih teženj na nivoju federacije. Taka nerazumevanja najdemo tudi pri nas doma, tako na republiški ravni kot v občinah in podjetjih.

V zadnjih razpravah vidim predvsem večjo odločnost za izvedbo politično že večkrat dogovorjenega stališča za večje uveljavljanje republik. Za hitrejši proces osvobajanja federacije odločanja o vseh tistih zadevah, ki ne spadajo in niso več nujne, da ona o njih odloča. Razprave o limitu tako v zveznem izvršnem svetu, skupščinskih odborih, »izpopolnjevanje besedila resolucije in njeno končno besedilo, različna razlaganja tega dela resolucije, nam nazorno dokazujejo, da ta proces ne bo šel sam od sebe in da ne bo lahek, da bodo potrebne še odločne borbe z resnimi birokratsko-centralističnimi nosilci. Da se dolgoletna praksa in stališča ne da-

jo odpraviti čez noč. Zato v tem ne vidim konflikta med gospodarstvom in negospodarstvom. Če bi odločali resnični interesi gospodarstva, potem bi te probleme lahko rešili. Ne moremo pa mimo njegovih interesov. Če poslušam argumente našega gospodarstva, gre za zahteve, da se mu ne predpisujejo nove dajatve. Seveda ne gre samo za dajatve iz osebnih dohodkov, gre za vse vrste dajatev in ki jih ni niti malo.

Mislim, da moramo tudi na položaj gospodarstva gledati realno, in tudi njegove težnje in zahteve hitreje reševati. Hitrejši razvoj gospodarstva je osnovni ključ reševanja naših problemov. Če pravim, da ne vidim »konflikta«, pravim to zato, ker »limita« v odnosu na gospodarstvo vedno obstaja. Gre za to, da se odnosi z gospodarstvom rešujejo na nivoju republike in ne na nivoju federacije, kot se je to do sedaj. Imam občutek, da so mnogi razprave o limitu razumeli tako, kot da bo sedaj dovolj denarja, da se rešijo vse potrebe in zadovolje mnoge želje na negospodarskem področju. Kdor je tako mislil, bo po mojem mišljenju kmalu ugotovil, da to ni tako. Pri vsem tem ne bi smeli prezreti upravičenega občutka gospodarstva, da reforma na tako imenovanem negospodarskem področju še ni začela delovati in da je dosedaj v tej smeri malo napravljenega.

Slovenija ima nedvomno vrsto problemov, ki so zelo pereči in z rešitvijo le-teh se ne dá odlašati. In svoje probleme ima vsekakor vsaka republika. Vsi ti specifični in tako različni problemi se ne dajo več reševati z enotnimi ključi.

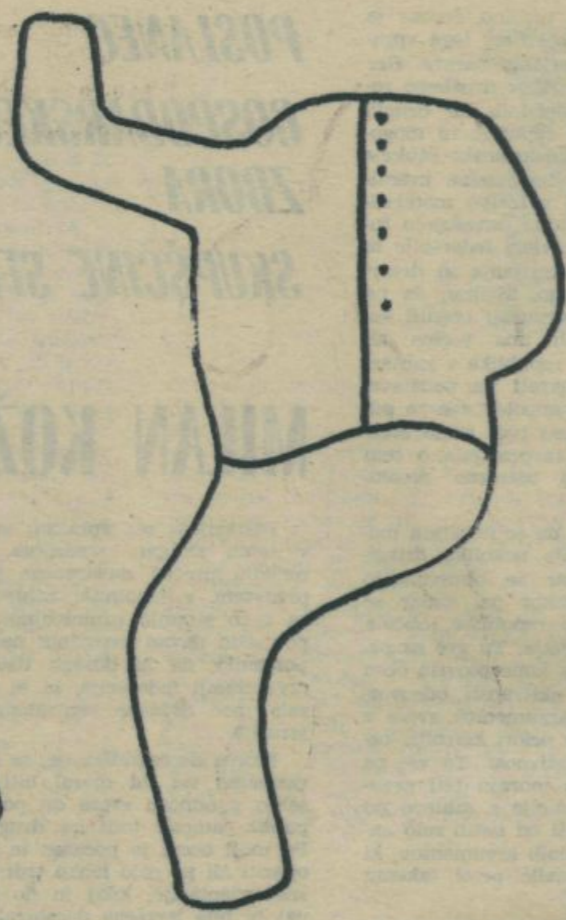
Za katere probleme gre pri nas v Sloveniji, je bilo zadnje čase javnosti dovolj povedano.

Seveda ne gre samo za obveznosti republike. Ne smemo mimo tega, da imajo tudi občine vrsto resnih problemov, ki jim jih nalagajo zakoni in ustava. Zato tudi delitev med republiko in občinami najbrž ne bo šla brez »konfliktov«. Verjetno vseh teh problemov tudi s predvideno stopnjo 27,5 ne bomo mogli rešiti ne v enem letu ne v dveh letih. To so problemi, ki zahtevajo intenzivno reševanje, ker so se nabrali v vsem povojnem obdobju, ki pa jih šele izvajanje gospodarske in družbene reforme kaže v vsej ostrini in resničnosti.

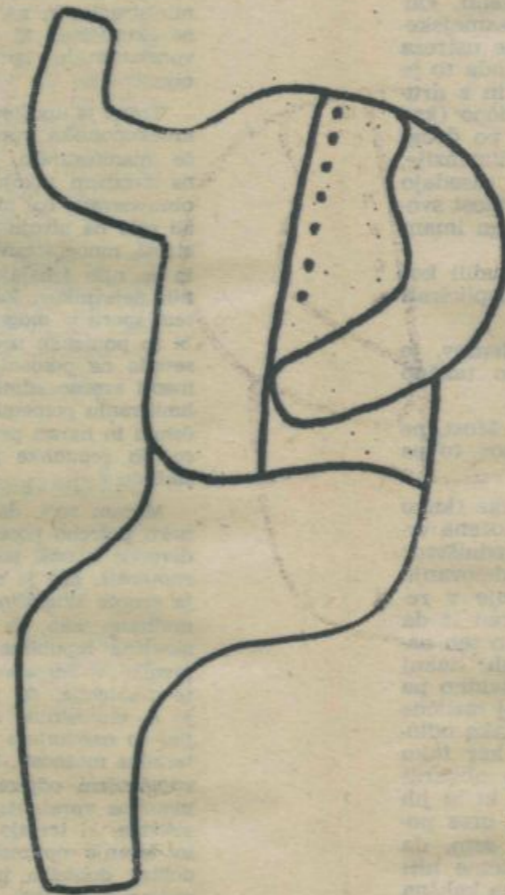
Bel labod
skako lep sine
s čipkami in kamilicami
Gospod ne drži več gospe
Gospa ima roke v žepu
Gospod ima roke v žepu
Pegam dvigne svojo palico
kaže galop
Lambergar kredo

Lambergar
gre pijan z gostilne
Pegam
ga podpira
Pegam
ga ima pod kapo
Lambergar je brez glave
Lambergar udari Pegama
Pegam pade
in pobere kapo
Lambergar nima kape

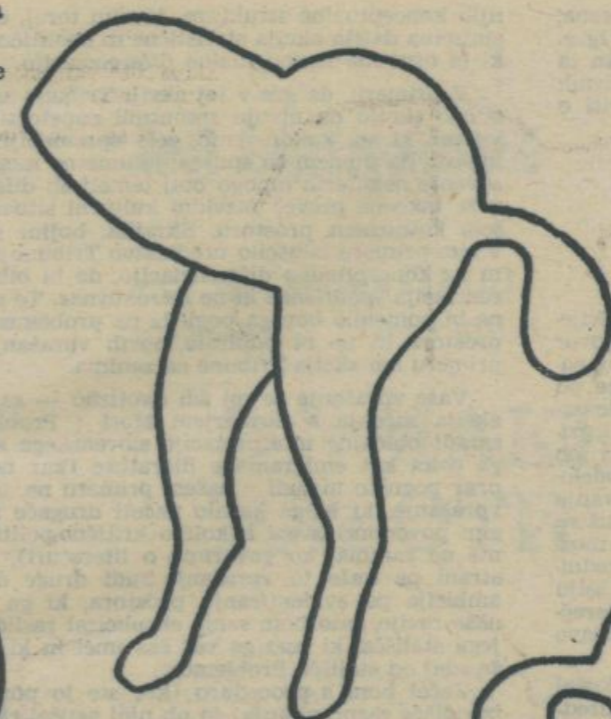

Na svetovni razstavi
v Montrealu
cveti krompir
Lambergar ziblje les
Pegam vzame sekiro
in jo seseka na tisoč sekiric

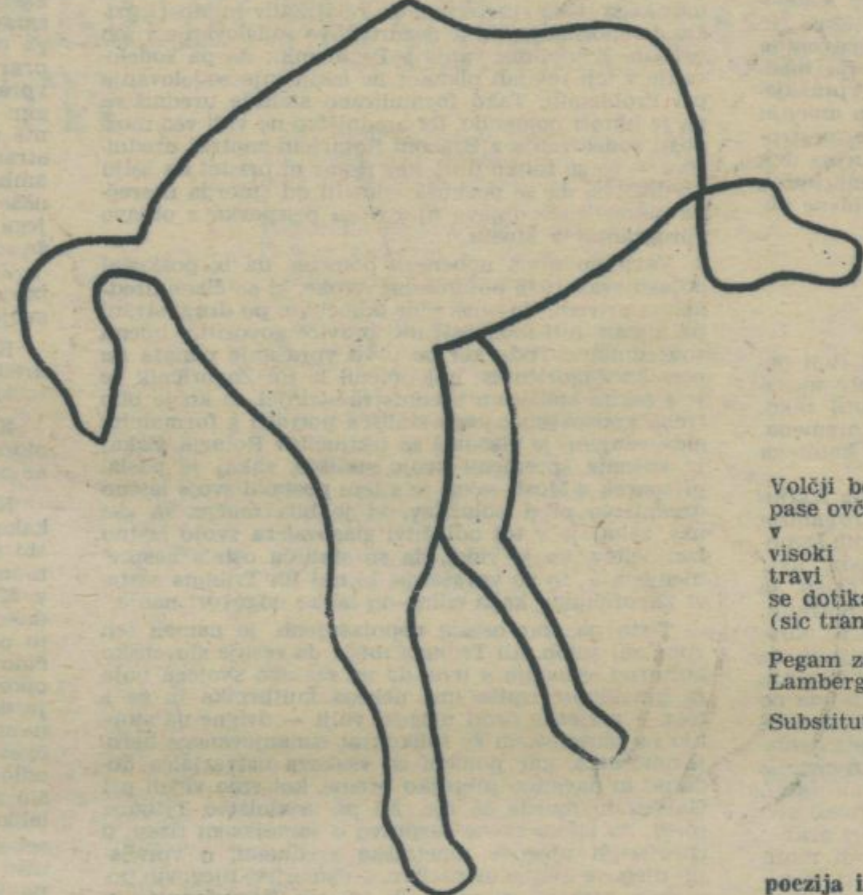
Pegam in Lambergar sta homoseksualca
s posebno pripravo za odstranjevanje
jabolčnega stržena
se kažeta okrog
skozni preluknjano jabolko sije podnevi sonce
zvečer luna
šesti činitelj je črta

Ogaben stol Ludvika XV
Pegam rajši stoji
Lambergar se vsede mimo
Na zidu piše z velikimi črkami:
Pijte mojga brata konja

Pazduha je zoprno mesto
Kadar pa vanj pride perunika
(vsako leto enkrat)
takrat Lambergar
osedla sedlo
Pegam seje volčji bob
Anno domini MDCCCLX

Volčji bob
pase ovčice
v
visoki
travi
se dotikajo knofki
(sic transit gloria mundi)
Pegam zapre knjigo
Lambergar jo odpre
Substitutu pripade dediščina

pozicija i. g. plamen
risba marko pogačnik

DIMITRIJ RUPEL

DR. VELIMIR

roko grem, je rekel osuplemu predsedniku, vrnili posmehljiv pogled in se pobral iz dvorane.

Izza kope belega snega je molel rdeč MG. Sonce je bilo čisto pri vrhu. Po tleh se je topilo in znanci so ga srečni pozdravljali z visoko dvignjenimi rokami in z dobrončnimi nasmehi. — Vi ste v rokah potepuha, gospodična, ne verjamem vam, bogve kaj hrani usoda!

Dospel je. Ze pri vhodu si je sezul čevlje in jih mehko postavil na predpražnik poleg kostanjeve omarice za obutev. Pogledal se je v ogledalo in ugotovil manjše napake pod levim očesom. Potem si je slekel plašč, nato je plaho sledil Malči, ki ga je vodila skoz dolgo predsobo. Stanovanje ga je navdajalo

— Prva priča?
— Prva priča!
— Z nekim posebnim občutkom, ki je vmes med lepoto in okornostjo.

Moj bog, tu vsak dan loščijo parket!
— Ste že zajtrkovali?
— A? Ja, ja, hvala.

Tisti, ki pomiva okna, se zmuči, saj to je prava zimska vrtnarija, prav

— Pa tako mlad je!
— Mlad.

— Saj ne bi bilo treba, kaj?
Nekdo je vključil radio ali gramofon. Igra zelo naglas in melodije ne pozna, zelo nenavadna je, kot bi se gramofon vrtil v narobno smer.

— Lahko dobite kuhano vino!
— Ne, hvala, ne, hvala!

Ljubezni mine, to je nekaj dni, nežnost in podobne stvari, poletje mine, in tvoje oči se pozabijo, ali se spominja tistih dni, ko se niva mogla vzdržati sreče, ni prihodnosti,

— Promim?
— Nič, nič, saj lahko počakam kar tujak.

— O ne, kar noter, gospod Bernard, kar noter, saj je že pospravljeno. Milanu se je nekaj pokvaril avtomobil, vplinjač ali kaj, pa je rekel, da mu boste prav gotovo pomagali...

— No potem pa kar grem dol, ali je v garaži?

— V garaži? Strahovito se je začudila. Prav udarilo jo je. — Gospod, saj Milan še ne stane pri nati!

— Aha, Kje je potem, Skomignila je.

— Telefoniral je nekaj. Govoril je z gospodom. Ali mislite, da mi gospod kdaj kaj pove?

— Ne, seveda, ...
— Ampak če ste...
— Nel

— Lačni...
(Pozirate lakoto, dolgočasneži!)
— Promim?

— Oooo, Bernard, Tatjana je krasna, pridite jo pogledat.

Mati je še mlada, kljub predpasniku in očalom, nekaj so morali pomerjati, na prstu ima naprstnik in čez ramo obesa meter. Napravi kretno, kot bi bila paž v gledališču, nekoliko upogne kolena, pokaže v sosedno sobo, nasmeh je nepremičen, meter nekoliko zaplahuta in se ustavi nekoliko bolj na levi, lasje so polni nitk, krilo odkrije še vedno prožno kožo, stegno, gleženj je prijetno koščen.

Ali vejo starši? Takole odhajaš za cele tedne. Mislijo, da greš k sorodnikom? Meni te zaupajo blazno. Hodiva na trg kupovat kislno repo? Kdo je bil prvi? Prvak v smučanju? Zasneženi celih šest dni. Le kaj si kuhala?

— Tatjana!
— Bernard, Joka, potem je le res. Milan je nekaj pravil. Ženske pred poroko imajo nekaj posebnega, čisto v belem je. — Milanu se je nekaj pokvaril avtomobil, nekaj v vplinjaču ali kaj. — Mi je že povedala Malči.

— Zvonil!
— Mogoče je Milan!
— Bernard, hočeš priti čisto blizu, k meni, da ti nekaj povem na uho, čisto skrivoma?

(Sploh ni res, kar pravijo, da se morava poročiti.)
— Aha.

— Sablja stara, priča moja, prva priča moja, moja prva priča, prvič priča, priča prvemu, prvemu priča, pričakujemo priče pričajo pred predsednikom prič prvič pred predsednikom? Predsednik sodišča? Ta je osel. Danes je govoril ure in ure...

— Si že, mami?
— Ljubica, potrpi, samo še tole gubo zdravnam... saj lahko Malči, kajne Milan, si kaj lačen, boš hrenovko? Prosim? Prosim?

Pot po snegu in strah pred letječimi krožniki. To ni šala, če si sam in je blazno pozno, pa se vračaš, pozno se vračaš, melješ to o letetih krožnikih, kako so se vrgli nate, nenadoma z neba...

Cele tedne je bila z njim, nemogoče, da ne bi kaj bilo, kakor vemo, Milan ne pazi... mogoče pa...

— Sablja stara, popraviti mi moraš vplinjač, nekaj kašlja, že od včera, nenadoma se mi zadri, veš, pred pošto se ustavim...

— Zdravo, očka, ah, to obleko si skrival? Oče prisije, pozdravi...

— Pozdravljena fant, kateri je zdaj ženin?
— Hahaha, vsi se smejejo.

— Mogoče pa... kako so me gledali danes zjutraj, ko sem bil na sodišču v tej obleki, najbolj pa me je gledal dr. Velimir.

— Dr. Velimir, tega pa poznam, je rekel oče in si pogledal sive lase, srebrne zalise, temnorjava kravata k svetlorjavi barvi obraza, zelo se je popravil od bolezni, brezhibna obleka, celo nek drag kamen v kravati, ko skrči komolec, se napravi komaj opazna guba, ki

delo silo gladkosti oblačila, se seveda ne mečka...

— Zmenjeni smo ob pol dvanajstih. Kaj je narobe s tvojim avtom?
— Nekaj v vplinjaču, ne vem, kaj, Bernard pravi, da bo popravil.

— Kaj boš res? Se spoznaš tudi na takšne stvari, upam, da boš kljub temu, da ti jo je pred nosom odvzel najboljši prijatelj, še kdaj prihajal sem... oče je zelo zadovoljen z Bernardom...

— Najboljši prijatelj? Boljšega nimam, častna beseda, kajne, Bernard?
Malči se suka v ozadju, zdaj njeno ozadje, zdaj ruta, vedno kaj njenega posije od kod. Kot kakšna zamorklja. Samo še čokoladna barva ji manjka. To je že nekoč...

— Bernard, hočeš priti malo sem... ko pridem tja, moraš stopiti k matičarju, povej mu, da nima smisla...

— Zdaj grem s tabo, da pogledam, kaj je z avtomobilom.

— Zdi se mi, da bi rajši imeli tebe za zeta namesto mene...

— Hahaha...
— Veš, tisti vijak je po mojem preveč... tisti pod zračnim filtrom... preveč privit...

Te stopnice, kolikokrat sem prehodil te stopnice, Bernard, Bernard sem, Bernard tja... koga bi dobili za pričo namesto njega, to je videti kot neokusna šala, sicer se pa Tatjana sploh ne sekira...

Ostani z menoj na telesu. v naročju, zadihana, potna, ostani na toplem, v varstvu noči, na srcu brez strani... skoraj gola, ostani tako, v mojem življenju...

— Stopi malo proč, ali kaj slišiš? Mislim, saj sploh ne delajo vsi cilindri. Po mojem je nekaj narobe s svečo. Izklopi. Odprj pokrov. Ali imaš kakšno krpo, ali si že kdaj prej odprl ta pokrov?

Meni je vseeno, kar se tiče Tatjane, jaz sem ti povedal, kaj je bilo, njeni starši pa še vedno mislijo... sicer pa mi je vseeno...

— Upam, da ti ne bo doživel vsega tega, kar je tako zavoženo, blazno dosti neverjetnih stvari se doživijo, ti imaš iluzije, mnogo iluzij, kar se zelo razbije, boš že videl, upam sicer, da ne tako besno odvrtno kot pri meni...

Cesta se dostikrat napolni z nerazumljivo močnim ropotom, potem se prikaže avtomobil, popolnoma osamljen, in ljudje gledajo skoz okna. Nekdo pomiva šipo na notranji strani izložbe, od časa do časa dabne na steklo, da se orosi, pri njegovih nogah gori infra peč, da sproti ne zmrzne. Neke reklama za enajl visi samo na eni vrstici in je bedna. Trg se vedno bolj izteka in Bernard je pritisnjen ob dejstvo dolge vrste sodobnih hiš. Tam, si kaže, tam se neha. Potem stopi v govorilnico in jo priključuje.

— Zdaj pridem k tebi, potem greva nekam. Nekam.

— Dobro.

— Slabe volje sem, zakaj rečeš samo dobro?
— Ne vem, kar tako.

Molči, saj nima smisla, ali se boš peljal z njimi ali z mano? Rajši bi se s tabo, samo če bo prostor, moji starši bojo čakali na magistratu. Vsi bomo jokali, boš videl, še malo pritisni plin! Zapri zrak. Mislim, da boš moral k mehaniku... čakaj, čakaj! Če se ne motim... tu je razpoka... v glavi je razpoka, tule prebija, vidiš?

— Zadržaj se bil v Zagrebu, menda so imeli neko tekmo, blazen promet, pa čisto na sredi llice...

— Halo, Milan, gremo... Saj je še pol ure. Samo po novo glavo greva.

— Glavo? Šmeš. — Takoj bova nazaj. — Prav Prav. Prav Vse je prav.

Tatjana koraka. kot bi šla po taktu, sošolke ji mečejo riž, otepa se ga, ljudje vzklikajo, glej, glej, kdo se je poročil, si jo videl? Avtomobil se ustavi, izstopijo, nekdo priteče po stopnicah in zmerja onega skoz zaprt šipo, Tatjana gre, kot bi ne vedela, kako naj hodi, popolnoma zoprna nasmeh... nato se scena umiri, temačnost stopnišča, težke zavese in zadušljiva toplota, samo majhen človek za lino in tišina, od nekod šepetanje...

Gibki zrak, tekoče obnašanje sobotnega zgodnjega popoldneva, ljudje kupujejo darila, vse polno nekih posebnih lesenih predmetov je videti po ulici, kot bi pripravljali ogromen oder, nek miličnik zaupno razlaga nekemu delavcu v modrem kombinezonu, kaže mu v levo smer, nato v desno, nato navzgor. Morda zgradijo pristajalno stezo za leteče krožnike? Bernard gre navzdol proti glavnemu trgu in nikogar ne srečati. Zdi se mu nekako smešno, da so ga povabili... Nato si ogleduje knjižno izložbo, naslovi se mu zdijo obupno neznamitvi, polni nerazumljivih besed, sestavljeni iz nedomahljivih črk...

— Upam, da ti ne bo doživel vsega tega, kar je tako zavoženo, blazno dosti neverjetnih stvari se doživijo, ti imaš iluzije, mnogo iluzij, kar se zelo razbije, boš že videl, upam sicer, da ne tako besno odvrtno kot pri meni...

Cesta se dostikrat napolni z nerazumljivo močnim ropotom, potem se prikaže avtomobil, popolnoma osamljen, in ljudje gledajo skoz okna. Nekdo pomiva šipo na notranji strani izložbe, od časa do časa dabne na steklo, da se orosi, pri njegovih nogah gori infra peč, da sproti ne zmrzne. Neke reklama za enajl visi samo na eni vrstici in je bedna. Trg se vedno bolj izteka in Bernard je pritisnjen ob dejstvo dolge vrste sodobnih hiš. Tam, si kaže, tam se neha. Potem stopi v govorilnico in jo priključuje.

— Zdaj pridem k tebi, potem greva nekam. Nekam.

— Dobro.

— Slabe volje sem, zakaj rečeš samo dobro?
— Ne vem, kar tako.

— Če sem slabe volje, potem ni dovolj samo z dobro.

— Zelo dobro?
— Bolje.

— Odlično.

— Se bolj. Torej pridem. Lahko pridem? Seveda lahko...
— Saj sem rekla dobro.

— Ne, rekla si, odlično.

— No, dobro. Odlično.

Bernard omahne iz govorilnice. Poskuša si popraviti šal in zapeti plašč, pa ne gre. Išče stopinje, da bi pokrili čim večji del tal. Opreti se hoče, toda sneg je nekako v napoto. Snega je dosti, pravzaprav izredno mnogo za to mesto. Nekoliko temneje postaja in Bernarda obide želja, da bi z golo roko podrsal po razdrpanih vzoreh na hisah, da bi izsul vse kose za odpadke, da bi zmedel kakšnega šoferja, skočil bi na cesto in oni ne bi mogel pravočasno zavreti, ker je led.

Ukvarja se z različnimi mislimi, neverjetne potankosti mu brodirjo po glavi, v kakšno posteljo bosta zlezla, ali ju bo zeblo, ali bo dišala po kakšni posebni kremi, ali bo kaj glasov skoz okno medtem, ali se bo kaj oglašalo pod posteljo, ali bo škripal parket, ali bodo sosedje kaj šlišali, kako bo potem prižgal cigareto...

Obstal je na robu pločnika in zelo malo bi bilo treba in bi se ravnotežje porušilo, roke je vleknil v kosmaste šive žepa, poženketal je z drobižem, ki je bil ledeno mrzel. Opazil je kolesarko. Počasi je cvillila navzgor po ulici. Noge so ji delale kot parni stroj, brez človeške omahljivosti in nestalnosti, zelo enakomerno, skladno, navajeno, nekam tuje in hladno, luč je enakomerno gorela, čeprav je ponavadi tako, da poskakuje in siplje žarek enkrat dlje čisto pred kolo, kot bi polivala cesto z neenakomernimi curki rumenordeče tekočine. Zenska na kolesu je izredno gibčna in zelo mehanična. Bernard se zagleda v njeno luč. Cesta med njima postaja krajša. Bernard stopi bliže in prime kolesarko za rame in jo vrže raz bicikel.

— Stepa ji sneg s plašča in se ji opravičuje: — Oprostite, nisem vedel, kaj delam, če sem vam napravil škodo... Zenska je odcvillila dalje.

Pogrelo ga je, to čuti v rokah, v konicah prstov, ki nenadoma oživijo kot četa palčkov. Edino v ušesih čuti konico strupa, nekaj skladno razbijajočega, kot bi imel tesne uhanne...

Zdi se mu, da vidi rdeč MG. Izza neke bele kope ga vidi. In dr. Velimir mu gre nasproti. Ne bo ga pozdrvil, saj je najbrž že pozno. — Dober večer, pozdravi dr. Velimir. — Danes sem mislil na vas, pravi Bernard, najbrž sem imel v rokah tisto vašo nalogo, sijajno delo...

— Nisem vas dobro razumel zjutraj, mislil sem, da je vaša poroka. — Ne, ne, ne, ni bila

moja poroka, samo priča sem bil, moj prijatelj se je poročil.

— Poznam, poznam, gotovo, spominjam se... da, da, seveda, to ste bili vi, njegova hči in vi, videl sem vaju večkrat skupaj, mnogo ste morali pretrpeti, ubožec... Dr. Velimirju se koža na obrazu sploh ne premakne, sploh se ne giblje, popolnoma neprizadet je, vsaj nasmeh ali bežen namig, nekaj človeškega, dr. Velimir samo strmi, to je njegov način...

poročil hči to je način ko se koljejo možgani tisočkrat prekleta zveza prijateljstvo smešna burka koliko je pravzaprav ljudi ki jih pozabiš zamešaš nikdar več ali jih sploh kdaj imaš ali je vse le sprenevedanje in domišljanje veter je zbil dr. velimirju klobuk z glave in revež se opoteka zakaj se je morala poročiti to je vendar nemarnost sama moja kot bi stavil zanjo veliko vsoto in je ne bi hotel izgubiti kot da si je prisegel neke noči to žensko bom podtaknil svojemu najboljšemu prijatelju koliko sem prepotoval z njo koliko sva prespala skupaj kaj je to spati ali je to samo stopinja naprej od stiska roke in poljuba ali je vmes meja ali je mogoče iti preko tega kar naprej kje se le ustavi potem kje je konec skrivnosti in nedotakljivega ali gremo kar naprej do smrti potem iz spolnega užitka ubiješ nekoga in rečeš zakaj bi se ustavil tukaj saj grem lahko naprej vse meje so umetne brez pomena je izbirati kje se ustaviš in vendar tega ne bom nikdar prebolel nikdar mogoče bom žilkal obraz resnična priča vsega točno vem kako zdajje delata v postelji točno vsako kretno poznam vse tiste poljube besede s katerimi se opravičuje da bo prihodnjič čisto drugače samo da do tam in nič več naprej pravi camus treba je biti odločen neizprosen do samega sebe to je samo udobje popušcanje lastnim željam vzgoja je učila drugačen rdeč mg in vse kar spada zraven ali to zdaj milanov mg jaz peš k ženski ki reče dobro kar pridi vesela je ali pa se to ne saj to je telovadba to spada k lažjemu učenju urediš si možgane potem je svet takoj bolj rožnat majhen avtobus in sneži in že svet greva nekam tja kjer ni nikogar kjer nihče ne ve kje v kraj pot od vseh drugih krajev tja kjer se ne dotikaaš tal ampak lebdiš in te nosi luna in je toplo in te nihče ne pozna samo ljubeznosti so z vsem čajem in kruhom z maslom z medom

— Lahko noč, pravi dr. Velimir, — zdaj grem.

Moram moram taklen k njej takoj čisto zraven k njej vanjo oklenem se je posemam za greben in padava

Luna je bila, Bernard nekoliko hrope, ker je pretekel pol poti, stopinje se sploh ne poznajo v snegu, ker ga je odplnilo. Bernard drgeta.

U

Vprašanje

Vprašanje:

Z izključitvijo Francija Zagoričnika in Braca Rotarja iz uredništva Problemov zaradi sodelovanja v tržaški reviji Most je uredništvo Problemov nedvomno izkazalo določeno stopnjo medrevialne nestrpnosti. Vprašujemo, kakšne so po vašem mnenju dimenzije te in takšne nestrpnosti s posebnim oziranjem na dejstvo, da je šlo v obeh inkriminiranih primerih za leposlovne objave.

Lado Kralj

Vprašanje je moralizatorsko, kakršno je tudi dejanje Problemov, ki ga vprašuje zadeva, čiste moralistične narave. In če sem se problema lotil tako, potem tudi sam nisem v celoti odrešen tega bremena. Lahko pa poskusim dešifrirati kontekst, na katerega ta znamenja opozarjajo.

Uredniški odbor revije, ki iz svojega telesa izključuje svoje člane, kot tudi vsaka združba, organizacija ali institucija, ki začuti potrebo po takšnih samoobrambnih dejanjih, opravlja svetopisemski akt: odreži bolni ud. Čustvu, ki narekuje takšen sklep, se ta kirurška potreba kaže v dveh dimenzijah: notranji, organizatorični, strukturalni (če bolnega uda ne odrežemo, nismo več to, kar smo bili in hoteli biti, in ne bomo mogli storiti tega, kar hočemo) in v zunanji, predstavniki, formalni dimenziji (če bolnega uda ne odrežemo, potem v očeh tistih, ki jim je naše delovanje namenjeno, nismo več čista forma, naši deklarirani nameni bodo zgubili prepričljivost, možnosti za uspeh našega prizadevanja se bodo zmanjšale). Gre torej za značilno strukturalno ideološko fundirane asociacije, katere namen je ideološko prepričevanje in vpliv v nekem doglednem roku, zato tudi mora vztrajati pri samozahetu po poenoteni bojni disciplini in strnjjenih vrstah.

Ta slika se v mnogočem razhaja s predstavo, ki smo jo doslej imeli o reviji Problemi. Ali so Problemi izključitvijo Rotarja in Zagoričnika prišli v svojo novo fazo ali pa se je s tem aktom le eksplicirala neka temeljna struktura, ki je bila doslej v omiljeni, zakriti obliki vsesok prisotna?

Po ukinitvi Perspektiv in odstranitvi uredniškega odbora Sodobnosti je bilo uredništvo Problemov pravilno presodilo, da mora, če se hoče ohraniti, na svojih straneh dati prostora »pregnancema«. S to odločitvijo je pripomoglo, da se kulturni prostor ni do kraja izpraznil, pri tem pa je seveda bistveno predrugačilo svojo lastno strukturo.

Do perspektivaške afere je prišlo, ker je perspektivaška skupina do skrajnih konsekvenc domislila in preizkusila aktivistično, humanistično, prosvetljsko predstavo in zamisel vloge intelektualca v družbi in posebej v slovenski družbi. Eksperiment je bil opravljen in rezultati so znani. Pričakovati je torej bilo, da bo celotna slovenska revialna dejavnost sposobna razvideti svoj lastni temelj in računati z osnovno vprašljivostjo tradicionalnega revialnega delovanja.

Do tega pa ni prišlo. Enečaj med osnovo perspektivaškega delovanja in osnovo slovenske humanistične zavesti ni bil postavljen. Temeljna usmerjenost k prosvetljskemu delovanju in k totalnemu cilju, ki mu je revialna dejavnost sredstvo, je ostala. Zato je ostala tudi tiha konkurenca z edinim formalno institucioniranim in z realno močjo obdarjenim delegatom v tej stroki — oblastjo. Ostala je torej tudi potreba po taktiki in ortodoksnih disciplinarni bojne celice.

Z izključitvenim aktom so Problemi na neki način ponovili usodo Perspektiv: od vseh nosilcev rezidualnih ostankov aktivizma in prosvetljskega humanizma so edini eksplicirali svoj položaj do kraja, skratka, politizirali so se, medtem ko se oblast v kulturi depolitizira. Pluralistični koncept v revialni dejavnosti se je izkazal kot nesprejemljiv.

Vse to pa seveda ne razodeva karakternih pomankljivosti urednikov Problemov, temveč je znak za boj usodno dogajanje: kulturniški boj na Slovenskem preprosto še ni izživet, ni dobojevan. Revolucija in stanje po njej so nasilno prekrili in ustavili slovensko kulturno diferenciacijo, in ko se je z nastopom revije Most pokazala možnost za dialog, je čas za dialog še prezgoden: treba se bo vrniti triindvajset let nazaj in do konca izčistiti razmerje med realnimi komponentami tradicionalne slovenske zavesti.

Pri vsem tem pa se seveda pojavlja vprašanje o funkciji tistih tendenc v slovenski kulturi, ki jim razčiščevanje teh razmerij ne more pomeniti temeljnega izhodišča: v mislih imam tezo o reviji Katalog. Ali se je osnovni slovenski kulturnopolitični strukturalni sploh mogoče izogniti? Voluntaristično verjetno ne. Teze o Katalogu so prav tako emocionalne, kot so emocionalna vsa ostala dejanja v slovenski kulturi. Gre verjetno za prehod skozi ozka vrata, v katerih so obviseli vsi ostanki, že sami po sebi neavtentični, tradicionalne slovenske kulturniške misli. Pokrajina na drugi strani vrat je nenaseljena in zmerno sončna. Stvari imajo svojo mero, vendar jih ni mogoče primerjati. Vprašljivost stvari ostaja, izginja pa njihova absolutna vrednost. Vse stvari se dogajajo na način predstavljanja, v sebi zaključenega dogajanja,

obveznosti, ne pa usmerjenosti. Pravila so obvezna, vendar od primera do primera spremenljiva. Igra. V tradicionalnem jeziku bi se temu reklo igra. In ta izraz nam takoj asociira cel kompleks pejorativnih občutkov. Zato bi bilo zdaj treba začeti govoriti o temelju, pravih in obveznih pravilih igre.

Milan Pintar

Da bi odstranil sprenavedanje, skrito v zastavljenih vprašanjih, in obenem omogočil nivo za razgovor (ki ga vprašanja ne omogočajo) moram najprej navesti naslednja dejstva. Uredništvo problemov je po utrjujoči, več tednov dolgi razpravi o odnosu do zamejskega tiska (predvsem do revij Zaliv in Most) prišlo do spoznanja, da je nezdružljivo sodelovanje v teh revijah in urednikovanje v Problemih; da pa sodelovanje v teh revijah nikakor ne izključuje sodelovanja pri Problemih. Tako formulirano stališče uredništva pa je hkrati pomenilo, da uredništvo ne vidi več možnosti sodelovanja z Bracom Rotarjem znotraj uredništva — to še toliko prej, ker Rotar ni pristal na željo uredništva, da se poskuša oddeliti od (morda nesrečne koincidence objave njegovega prispevka z objavo »programa« v Mostu.

Verjetno nima nobenega pomena, da bi poskušal pojasnjevati tiste posamezne vzroke, ki so člane uredništva privedli do omenjene odločitve; po drugi strani pa nimam niti možnosti niti pravice govoriti v imenu sourednikov. Toda ker se prvo vprašanje nanaša na pesnika Zagoričnika, naj omenim le to: Zagoričnik se je s takim stališčem uredništva strinjal, in ko je bilo treba konsekvenco tega stališča potrditi s formalnim glasovanjem, je glasoval za izključitev Rotarja. Zakaj je kasneje spremenil svoje stališče, zakaj je poslal prispevek v Most, zakaj je s tem postavil svoje lastno uredništvo pred odločitev, ki je bila mučna za vse nas, zakaj je v tej odločitvi glasoval za svojo lastno izključitev, ko je videl, da so stališča ostala nespremenjena — to so vprašanja, ki naj jih Tribuna zastavi Zagoričniku, kajti edino on lahko odgovori nanje.

Tisto pa, kar ostaja nepojasnjeno, je namen teh vprašanj sploh. Ali Tribuna misli, da rešuje slovensko kulturno situacijo s tem, da na zastavo svojega boja za pravičnost izpiše ime nekega kulturnika in ga s tem — verjetno proti njegovi volji — dvigne na stopnjo na slovenskem že tolikokrat oznanjevanega heroja-mučenika, kar pomeni za vsakega ustvarjalca dodatno in navadno pretežko breme, kot smo videli pri Gajšku in morda še kje. Ali pa uredništvo Tribune misli, da lahko začne razpravo o zamejskem tisku, o vprašanjih njegove umetniške vrednosti, o vprašanjih njegove idejne usmeritve, o usmeritvi njegovih političnih ambicij, o njegovih izvorih financiranja, in tako dalje, s tem, da nam podtakne vprašanje o izključitvi Braca Rotarja in Francija Zagoričnika iz uredništva Problemov, ki je »s tem pokazalo določeno nestrpnost«. V takem razmisleku je jasno, da sta oba namena nesmiselna: prvi, ker ničesar ne rešuje, temveč — nasprotno — ogroža pesnikovo umetniško potenco, zapletajoč jo v igro dobrih in slabih namenov — ogroža torej prav poeta, ki naj bi bil »predmet našega reševanja«, kar je že samo po sebi absurdno; drugi, ker v prazen prostor vsiljuje razgovor, ki bi mogel temeljiti na argumentaciji dejstev, ta pa so ljubosumno prikrivana ali spretno servirana — torej »dejstva«, ki ne omogočajo razgovora, temveč kvečjemu monolog ali prepir. Po drugi strani pa bi bil tak razgovor zahteval od nas samih, da ponovno premislimo našo lastno usmeritev, naš lasten kulturniški odnos do politike in njenih ciljev. Tak razgovor pa je mogoče le, kadar ga zahteva kritičnost (je enako »ustvarjalnost«?) situacije same, ne pa neka skupina ljudi, tokrat uredništvo Tribune.

S tem so vprašanja pravzaprav izčrpana, kajti nobenega pomena nima, da razgovor nadaljujemo ob vprašanju smiselnosti take odločitve, kot jo je sprejelo uredništvo Problemov.

Kolikor lahko situacijo pojasnim s svojega stališča, potem naslednje: med pozicijo nereflektiranega pristajanja na obstoječe in pozicijo reflektirane kritike vsega obstoječega obstajata dve možnosti pozicije tretjega: prva je določena v politični sferi in za vsakim pristajanjem in za vsakim odklanjanjem se skrivajo povsem določeni nameni in cilji politične narave. Druga pa je določena v sferi temeljnega filozofskega razmisleka, ki prav tako določa usmeritev revije. Cela vrsta sekundarnih znakov (med njimi ne nazadnje hvalnica, ki jo je Zaliv zapel tako zelo kvalitetnemu Delu, pa sedanje medsebojno zivanje obeh revij proti vrhu pomembnosti itd.) me prepričuje, da lahko kvalificiram ves ta tisk kot kulturniško masko politične akcije, ki je pripravljena in prisiljena taktizirati, da bi v nekem ugodnem trenutku lahko nastopila z lastnim političnim programom in novim modelom družbene ureditve. To pa je tisto, kar je v temelju nevzdržno: ne (le) zaradi kvalitete programa, temveč zaradi modela sploh. Situacija pa je dosti premaloma jasna, da bi lahko tako opredelitev precizneje izrazili; mogoče tudi nikdar ne bo jasnejša.

Kakorkoli že: situacija ima znatno obširnejše in znatno pomembnejše dimenzije, kot jih je spoznala Tribuna in jih zastavila v vprašanju. Pomembnost teh dimenzij zato (danes še) ne dopušča razgovora, ki ga lahko vezemo le na občutke, ne pa na dejstva. Navrameni, čeprav formulirane polemično, pa naj ne pomenijo izhodišče za polemiko, temveč so samo dokaz, da ne ribarim v kalnem, temveč živim v kalnem.

Braco Rotar

Namen uredništva Tribune se mi zdi smiseln le, če gre za razpravljanje na osnovi evidentiranja in temeljite analize struktur posameznih revij, torej za ugotavljanje integracijskih jeder posameznih revij,

njih konceptualne strukture. Mislim torej, da bi bila smiselna daljša akcija statistične in analitične narave, ki bi osvetlila konceptualno diferenciacijo.

V primeru, da gre v tej akciji Tribune za aktualistično akcijo na nivoju trenutnih napetosti med revijami, ki so, kakor vemo, zelo spremenljive, pa se mi zdi, da pomeni to spuščanje umetne megle, zabrisovanje nekaterih mnogo bolj temeljnih diferenciacij v že tako ne preveč razvidni kulturni situaciji v našem kulturnem prostoru. Skratka, bojim se, da bi v tem primeru izluščilo uredništvo Tribune ideološko in ne konceptualno diferenciacijo, da bi bila ta diferenciacija »politična« in ne »strokovna«. To pa seveda ne bi pomenilo novega pogleda na problematiko tega prostora in ne bi odpiralo novih vprašanj. V tem primeru me akcija Tribune ne zanima.

Vaše vprašanje se mi zdi dvotirno — saj se vaša akcija začneja z razmerjem Most : Problemi, kar zaradi običajne interpretacije slovenskega zamejskega tiska kot emigrantske literature (kar ne ustreza prav pogosto in tudi v našem primeru ne, toda to je vprašanje, ki bi ga kazalo načeti drugače in z drugim povodom) zveni nekoliko kritično-politično (kar me ne zanima, ko govorimo o literaturi), po drugi strani pa kaže to vprašanje tudi druge dimenzije, ambicije po evidentiranju prostora, ki ga zasedajo naše revije, zato bom samo ekspliciral različnost svojega stališča, ki sem ga ves čas imel in ki ga imam še zdaj od stališča Problemov.

Začel bom s proceduro (ker ste jo ponudili kot izhodišče razpravljanja) in ob njej skušal eksplicirati svoje stališče in stališče redakcije.

Ko so me izključili iz uredništva Problemov, je uredništvo vneslo v statut revije približno takšno točko:

Kdor kakorkoli sodeluje v tržaški reviji Most, ne more biti član uredniškega odbora Problemov, to pa ne omejuje sodelovanja v Problemih.

Ne glede na razvidno protislovnost te točke (kako kako naj bo sodelovanje neomejeno, če določena vrsta sodelavcev a priori ne more priti v uredništvo) moram opozoriti še na to, da način sodelovanja v Mostu (esejistika, beletristika, sodelovanje v redakciji itn.) v tem členu sploh ni specifičen in da to pomeni v določenem smislu identifikacijo teh načinov sodelovanja kot sodelovanja nasploh. Zakaj opozarjam na to, bom razložil pozneje, razvidno pa je, da gre za identifikacijo strok, ki so precej različne narave. Pri tem me zanima samo, kako je taka odločitev možna, ali natančneje, kaj je tisto, kar tako odločitev omogoča, saj je v tem primeru obkrajeno šlo za leposlovno objavo, skratka za tekst, ki bi jih lahko objavili v katerikoli slovenski reviji brez posebnega odziva in razburjanja. Prepričan sem, da niso osnova tem ukrepom politične okoliščine niti politični nazori članov uredništva, še manj pa kakšna moralna hiba, torej ni moj odnos do Problemov in uredništva v nobenem primeru nestrpen ali očita-joč, ne gre za čustveno motivirano stališče.

Prepričan je, da niso politične okoliščine bistvenega pomena za takšno odločitev, da je ta odločitev osnovana na bistveno drugačnih temeljih, mi le potrjuje izključitev Zagoričnika, potem ko so se omenjene okoliščine že toliko spremenile, da je mogoče Most popolnoma normalno naročiti.

Kaj je torej tisto, kar je omogočilo točko v statutu Problemov in doslednost glede te točke v spremenjenih okoliščinah?

To vprašanje nas bo na videz oddaljilo od zastavljene problematike, toda z njegovo pomočjo se bomo približali bistvu te problematike.

Problemi so revija za kulturo in družbena vprašanja, kar po eni strani implicira razdvojenost teh dveh nivojev pisanja, po drugi strani pa je v tem podnaslovu predpostavljeno neko razmerje med njima, razmerje, v katerem se ta nivoja lahko postavljata skupno. To razmerje je predpostavljeno kot nevprašljivo in kot temeljno za revijo. Toda prav specifični način razumevanja tega razmerja, ki je osnova reviji, je tudi osnova obravnavanih ukrepov uredniškega odbora Problemov.

Za kratko eksplicacijo tega specifičnega razumevanja med »družbenimi vprašanji in kulturo«, je treba opraviti redukcijo sicer precej diferenciranih stališč članov redakcije Problemov na osnovno shemo, ki pa je možna ter bolj ali manj natančno pokriva ta stališča.

Shema teh stališč, ki jo lahko imenujemo osnovno stališče, je tale:

Dogajanje družbe je dogajanje realitete, dogajanje kulture — nadgradnje reflektira dogajanje družbe, zato je kultura (sem sodi seveda predvsem umetnost in pisanje o umetnosti) zrcalo družbe (po potrebi tudi kritika družbe). Družba — realiteta se zrcali v odsevu — umetnosti. Družba — realiteta in umetnost — odraz sta v linearni vzročni zvezi. To stališče zlahka prepoznamo kot nekoliko zreducirano stališče Tainove estetike.

Kulturna zgodovina se s tega stališča prikazuje kot odraz socialne zgodovine in je kot ona sama nevprašljiva in zato tudi nevprašana. Zato ostajajo terminski družbena vprašanja in kulturna vprašanja še naprej nedefinirani, vprašanje teh terminov niti ne prihaja v obliko možnosti, ampak ostaja skrito v samoumevnosti. Šele s temi vprašanji nastane možnost vprašati se po razmerju med tema dvema nivojema spraševanja, razpravljanja in delovanja. Torej vprašanje pomenjanja in sporočanja, vprašanje različnosti usmerjenosti izrekov »beseda ni konje« in »reci bobu bob« sploh še ni prispelo do praga zavesti in zato sploh ne moremo govoriti o zavedanju tega vprašanja, še manj pa o zastavljanju. Nasprotno, razmerje med obema področjema govora oziroma jezika (saj gre za dve temeljni strukturi jezika) se s tega stališča prikazuje kot izenačujoče, kot v skrajni konsekvenci identiteta obeh struktur, očitne razlike se prikazujejo kot nebitne in jih je mogoče odmisлити z nekaj potrežljivosti in po posebnem postopku. Konkretno: pesem je treba dešifrirati, da dobimo pamflet ali apologijo, poduk in kvarni vpliv itn.